

ist aber wohl wie *imberbis* näher mit *rudis* Wood und *indigesta* Schmitz verwandt, sowie mit den übrigen durch vergrösserte Fühler des ♂ ausgezeichneten Arten (*pseudociliata* Strobl, *barbulata* Wood), aber von allen durch die abweichende Kombination der sonstigen Merkmale verschieden.

Männchen. — **Stirn** bedeutend breiter als lang (etwa 3:2), schwarz, matt, mit etwas Grau; Feinbehaarung deutlich. Senkborsten etwas ungleich, die obern nicht merklich weiter auseinander gerückt als die Präozellaren, die untern um ein Drittel oder Viertel kürzer, etwas näher beisammen. Alle Stirnborsten kräftig entwickelt. Drittes Fühlerglied von mehr als normaler Grösse, schwarz. Arista kurz pubeszent. Taster nicht gross, kaum länger als der Durchmesser des dritten Fühlerglieder, etwa doppelt so lang wie breit, gelblich, mit etwas kurzen und schwachen Borsten.

Thorax schwarz mit schwärzlicher Pubeszenz, die seitlich und besonders nach hinten zu länger wird. Schildchen zweiborstig. Pleuren ziemlich dunkel, Mesopleuren behaart, mit einer gut differenzierten, wenn auch nicht sehr langen Einzelborste am Hinterrande.

(Fortsetzung folgt).

ENKELE OPMERKINGEN OVER HET ANTWOORD

VAN DEN HEER H. J. V. SODY
INZAKE DE DOOR MIJ OP HEM
GELEVERDE KRITIEKEN

door

Dr. O. L. E. de Raadt.

Het antwoord van den heer Sody in het Novembernummer 1933 van dit tijdschrift maakt een korte rechtzetting mijnerzijds noodzakelijk, niet in het minst ook daarom, omdat de heer S. het oirbaar heeft geacht, mijn wetenschappelijke reputatie op ongeoorloofde wijze in het geding te betrekken; volgens hem „zou ik nl. sedert 1918 voor de insiders als wetenschappelijk werker reeds volkomen en voorgoed hebben afgedaan.” Hoe zeer echter ook hier de wensch de vader der gedachte blijkt te zijn, zal ik in het volgende met enkele voorbeelden aantonen:

In zijn werk: „De pest op Java 1911—1923” (Mededeelingen van den Burgerl. Geneesk. Dienst in Ned. Indië 1924, deel II, blz. 170) beroept Otten zich — als tegenstander van van Steenis — op mijn onderzoekingen over de biologie der rattevloo *Pygiopsylla ahalae* ¹⁾. Aangezien nu Otten er zeer zeker niet de man naar is, om te steunen op de onderzoekingen van iemand, die (volgens den heer Sody) reeds 6 jaren tevoren „als wetenschappelijk werker volkomen afgedaan heeft”, zoo blijkt hieruit reeds, welke waarde aan deze woorden van den heer S. moet worden toegekend.

Overigens liep het toenmalige meningsverschil tusschen Otten en mij in hoofdzaak over de rattenbiologie, met name over de Javaansche huisrat

(*diardi*); Otten nam in tegenstelling met mij het standpunt in, dat dit dier passief van het eene dorp (desa) naar het andere vervoerd werd. (Zie ook mijn publicatie in Zoöl. Med. Rijks Mus. Nat. Hist. Leiden 1931 — Deel XIV — Afl. 1—2, blz. 49). Deze strijd nu is kort geleden in mijn voordeel beslist. Schuurman en Schuurman-Ten Bokkel Huinink (Mededeel. Dienst Volksgezondh. Ned. Indië 1930, XIX no. 3, blz. 427) hebben bewezen, dat *R. r. diardi* zwerftochten tot op 900 m afstand van het dorp maakt, terwijl Kopstein (Zeitschr. f. Morphol. u. Oekol. der Tiere, 22 Bd, 4 Heft, 1931, blz. 779) over *R. r. diardi* schrijft: „Im trockenen Gestrüpp nistet sie aber vielleicht doch; hier habe ich sie einigemal angetroffen, sogar mehrere Kilometer vom nächsten Dorf entfernt”. Men ziet hieruit, dat de heer S. inderdaad geen (voor hem) ongunstiger oogenblik had kunnen uitkiezen voor de verdachtmaking mijner wetenschappelijke reputatie, dan hij thans gedaan heeft.

Niet zonder humor is evenwel, dat de heer Sody zelf het onweerlegbaar bewijs levert, dat ik — ook in zijn oogen — als wetenschappelijk werker nog allerminst afgedaan heb; hij maakt nl. in zijn publicatie's van het door mij indertijd beschreven voetzoolkenmerk ter onderscheiding van Javaansche huis- en veldrat gebruik, zij het dan ook op een wijze, die dit kenmerk alles behalve juist weergeeft. (Zie mijn artikel in Zoöl. Med. enz. 1931, XIV, blz. 190).

Ook aan de volgende feiten is de geloofwaardigheid van den heer Sody gemakkelijk te toetsen.

1. Hij wil bewijzen, dat de *rufescens* van Gray morphologisch niet identisch is met de Javaansche boomrat en schrijft in dit verband het volgende (Zoöl. Med. enz. XIII, 1930, blz. 96): „De door mij genomen schedelmaten” (van 3 *rufescens*-exemplaren uit Calcutta, d. R.) „meen ik te dezer plaatse wel achterwege te kunnen laten. Ook zonder dat is, meen ik, reeds voldoende aangetoond, dat de naam *rufescens* voor onze Javaansche boomrat volkomen onbruikbaar is.” Wanneer men nu weet, dat tusschen *rufescens* en huisrat (= *alexandrinus*) uit Calcutta geen verschil bestaat (zie Hossack) en ook, dat de schedelmaten van de huisrat uit Calcutta en die van de boomrat van Java onderling eveneens niet verschillen (zie de tabel in mijn betreffend artikel in Zoöl. Med. enz. 1931, XIV, blz. 46), dan moet men zich toch zeer zeker afvragen, waarom hij de zaak zóódanig heeft voorgesteld, alsof er wel degelijk verschil tusschen de schedelmaten van *rufescens* uit Calcutta en Javaansche boomrat zou hebben bestaan!

2. Nu de heer S. er niet in geslaagd is, bij de lezers van dit tijdschrift den schijn te wekken, dat ik aan de Javaansche boomrat twee verschillende namen zou hebben gegeven, tracht hij thans den indruk te vestigen, alsof ik de *rufescens* uit Calcutta niet als een huisrat, doch als een boomrat beschouw; zooals mijn betreffend artikel duidelijk bewijst, heb ik nl. slechts in het licht gesteld, dat tusschen de *rufescens* uit Calcutta en de Javaansche boomrat geen morphologisch verschil bestaat.

3. Ondanks het feit, dat volgens Gray en Hos-sack de Britsch-Indische *rufescens* een licht gekleurde buikzijde heeft, schrijft de heer Sody onverfroren, dat deze *rufescens* een rat is: „with dark belly”. Door mij daarop in het nauw gedreven, komt hij eerst thans met de verklaring voor den dag, dat deze beschrijving alleen betrekking heeft op zijn materiaal van 3 (zegge drie) exemplaren, waarvan er (volgens zijn eigen beschrijving) notabene slechts één donkerkleurig van buik was, terwijl bij de 2 overige exemplaren deze kleur licht was (resp. sterk geelachtig en witachtig). Duidelijker bewijs van onjuiste voorlichting is voorwaar niet mogelijk!

4. Merkwaardig is de wijze, waarop door den heer Sody nieuwe rattenvormen worden „ontdekt”. Als voorbeeld neem ik *R. r. diardi*. De maten van dit dier komen — zooals uit vergelijking met de tabellen van Hossack blijkt — volkomen overeen met de huisrat uit Britsch-Indië (*alexandrinus* = *rufescens*). Nu loopt bij deze laatste rat de lengte van de bovenkiezenrij tot 8.0 mm, terwijl volgens Sody bij *R. r. diardi* deze maat maximaal slechts 7.1 mm zou bedragen. De verklaring van dit verschijnsel is echter zeer eenvoudig, als men eenmaal weet, dat S. van alle *diardi*-exemplaren met een bovenkiezenrij van meer dan 7.1 mm nieuwe subspecies maakt, zooals b.v. met *R. r. santalum* het geval is!

5. Het is den heer Sody blijkbaar moeilijk aan het verstand te brengen, dat bij niet geheel volwassen ratten de lengte der bovenkiezenrij kleiner is dan bij geheel volwassen dieren; wanneer dus, zooals ik in Zoöl. Med. enz. 1931, XIV, blz. 185-187 zeer waarschijnlijk heb gemaakt, zijn zoogenaamde *rajah verbeeki*-exempl. niet anders dan geheel volwassen exempl. van *surifer ravis* zijn, zoo is het bestaande verschil voor de bovenkiezenrij evenals het verschil voor de grootste schedellengte, heel gereedelijk te verklaren. Onbegrijpelijk is evenwel, waarom S. er tot dusverre nog steeds niet toe is overgegaan, de betreffende identificatie ook aan het oordeel van onpartijdige deskundigen te onderwerpen, door — nu hij eenmaal in Nederland is — zijn huidenmateriaal (4 ex. *rajah verbeeki* en 1 ex. *surifer ravis*) op te zenden naar het Rijksmuseum te Leiden; aldus zou het hem gemakkelijk vallen, de juistheid zijner bewering te bewijzen, dat iedereen bij aanschouwing der huiden dadelijk het onderlinge verschil zou zien.

De typisch gekleurde staart (tweekleurig met geheel witten top) beteekent echter in dit opzicht voor den heer S. zeer zeker geen „omen faustum”. Weliswaar tracht hij er de voorstelling aan te geven, dat er onder de honderden (?) Indische rattenvormen veel meer dan 3 met een dergelijken staart voorkomen, doch hij weet zelf heel goed, dat het in casu niet anders gaat dan om de ratten van Java en dat er aldus slechts sprake kan zijn van 21 vormen, w.o. dan 3 met dezen typisch gekleurden staart, nl. *R. surifer ravis*, *R. rajah verbeeki* en *R. bartelsii Jentink*.

6. Thans schrijft de heer S. dat *R. r. jalorensis* op Sumatra heel gewoon is; drie jaar geleden dacht

hij er blijkbaar anders over; men kan n.l. in zijn artikel: „Overzicht van de ratten van Java” (Zoöl. Med. enz. 1930, XIII) op blz. 109 een opgave van ratten vinden, waarin het voorkomen van de *jalorensis* op Sumatra (middels een vraagteken) door hemzelf betwijfeld wordt; deze rechtmatige twijfel van den heer Sody vindt zijn oorzaak in het feit, dat reeds toentertijd overtuigend gebleken was, dat Kloss niet in staat was, de Javaansche boomrat van de *jalorensis* te onderscheiden. (Zie mijn artikel in Zool. Med. enz. 1931, XIV, blz. 184).

Tenslotte moet ik nog met een enkel woord terugkomen op den door mij voorgestelden naam voor de Javaansche boomrat (*R. r. alexandrinus rufescens*). Wanneer het bezwaar van Sody, voor deze eene rat een quaternaire nomenclatuur in te voeren, inderdaad zoo zwaar zou wegen als hij beweert (wat ik gaarne aan het oordeel van anderen overlaat), zoo zou althans de trinaire naam van *R. r. alexandrinus* nog steeds de eenige juiste zijn en wel:

a. omdat deze boomrat morphologisch inderdaad een *alexandrinus* is en daarom de door S. voorgestelde naam van *R. r. roquei* niet den minsten zin heeft;

b. omdat tusschen *alexandrinus* en *rufescens* geen verschil bestaat en de naam *alexandrinus* den voorrang heeft boven dien van *rufescens*.

Den Haag, December 1933.

¹⁾ Deze vloot heet thans *Stivalius cognatus*.

NASCHRIFT.

Na dankzegging aan de Redactie voor de toezending van dit artikel, gaarne nog enkele aantekeningen. Ik constateer echter eerst even, dat de Hr. de R. op een groot aantal mijner vroegere argumenten niet ingaat, al vermeldt hij helaas niet of dit is wegens erkennen van zijn ongelijk of om andere redenen.

Wetenschappelijke reputatie van den Hr. de R. — Daar het afbreken hiervan op zich zelf geheel buiten mijn wenschen ligt (ik moest zulk een generaliseerende beoordeeling er bij halen omdat de kortheid mij belette alle foutieve beweringen van de R. afzonderlijk te weerleggen), zoo wil ik op dit punt hier niet opnieuw ingaan. De Hr. de R. moge zich zelf dan in het bezit achten van een ongeschonden wetenschappelijke reputatie, en het oordeel van anderen zij aan die anderen overgelaten. Het „onweerlegbaar bewijs” echter, dat „ik zelf” (volgens de R.) op zoo „humoristische” wijze leverde om zijn wetenschappelijkheid..... aan te toonen, is voor mij niet alleen „onweerlegbaar”, maar zelfs geheel onbegrijpelijk. Of is het de R. onbekend, dat zulke (bovendien als „gemeen goed” te beschouwen) voetzoolkenmerken reeds vóór hem door andere auteurs werden gegeven?

1. *Rufescens* en de Jav. boomrat (*roquei*) verschillen zeer duidelijk: a. in kleur, b. in biologie.